

Kanonskogel van steen, gevonden bij kasteel Marquette in Heemskerk. De kogel is ongeveer 10 cm doorsnede

In de Middeleeuwen maakten steenhouwers in militaire dienst grote ronde kanonskogels van zwerfstenen. Men maakte de kogels van verschillend kaliber. De kogels werden afgeschoten met steenmortieren. In de vijftiende eeuw werd dit soort geschut veelvuldig gebruikt, zowel door belegeraars als door de belegerden.

Erg gericht kon men er niet mee schieten. Het doel was vooral om schade aan te richten. Zo'n steenmortier schoot een kogel schuin omhoog de lucht in, waarna die met een voor iedereen zichtbare boog in het vijandelijke kamp belandde. Het afvuren van deze primitieve mortieren kondigde zich aan met een harde knal. Vervolgens kon men de kogel zien aankomen. Er was dan nog voldoende tijd om een veilig heenkomen te zoeken.

Het schieten met steenmortieren was niet zonder risico. Voor het afvuren gebruikte men zwart buskruit. De loop en kruitkamer werden bij het afschieten zo heet dat die eerst moesten afkoelen voordat men opnieuw kon schieten. Deed men dat minder zorgvuldig of te snel dan had men kans dat het kruit voortijdig ontbrandde. Hier kwam nog bij dat steenmortieren meermalen voor ravage in eigen kamp zorgden, doordat ze bij het afvuren met veel geweld uit elkaar sprongen.

De afstand waarover men met zo'n steenmortier kon schieten was niet groot. Men kon er hooguit één kilometer mee overbruggen, afhankelijk van de stand van de loop.

